

◆ ADRIANA LEONESCU

S-a discutat foarte mult în această stagiune despre dramaturgia originală. S-au făcut observații severe, dintre care multe sînt fundamentate. Cu toate acestea, mie mi se pare că în piesele care au fost jucate mai recent putem descoperi simbulrele unor modalități dramatice promițătoare, germenle unor structuri dramaturgice pe care se va sprijini literatura teatrală de mîine. Aceste făgăduieli cuprinse în niște piese mai recente ne dau temeiul să privim cu încredere dezvoltarea dramaturgiei, să așteptăm realizările noi, cu convingerea că îndemnul cuprinse în documentele întîlnirii dintre conducerea de partid și de stat și oamenii de cultură și artă se vor concretiza în victorii artistice sigure. Anumite piese care dau libertate fanteziei spectatorului, solicită judecata morală a fiecăruia, încep să se apropie de acele creații care marchează un salt aproape în toate artele românești — în poezie, în pictură, în proză. Există aici un drum care se conturează. Este drumul unei dramaturgii active, care a renunțat să fie doar descriptivă, să illustreze doar anumite adevăruri larg cunoscute și a început să-și caute expresia dinamică într-un raport viu cu publicul, într-un fel de dialog neîntrerupt cu sala. O făgăduială mi se pare și tendința unor dramaturgi de a intra în competiție cu dramaturgia contemporană din lume, nu numai prin punctele de vedere pe care le expun, dar și prin calitatea formelor de expresie. În asemenea încercări, deocamdată aflate la primii pași, văd chezașia unei literaturi teatrale cu conținut social bogat și nou, cu o funcție educativă foarte puternică. Și trebuie să spun că este mult mai ușor și mai stimulator să lucrezi asupra unor texte care cuprind asemenea ambiții. Aș vorbi doar despre două din piesele asupra cărora am lucrat de curînd: *Nu sînt Turnul Eiffel* de Ecaterina Oproiu și *Cu tot soarele pe masă* de Dan Tărchilă. Amîndouă piesele au stîngăcii, șovăieli, nu-și definesc foarte clar, pînă la capăt, conflictul. Cu toate acestea, fiecare din ele caută să dea un răspuns — optimist, dar nu idilic; ferm, dar nu simplist — unor întrebări care se fac adeseori auzite și în piesele străine pe care le jucăm. Cea de-a doua piesă va fi cuplată în spectacol cu o lucrare similar construită de Schisgal, *Dactilografii*. În felul acesta, puse față în față, istoriile unor cupluri de-a lungul întregii lor vieți vor demonstra clar deosebirea dintre drumurile pe care evoluează destinul individului în două lumi diferite. Aceste piese românești sînt pasionante ca material de lucru pentru că ele nu închid ideea într-o formă statică și definitivă, ci încearcă să dezvolte pe scenă mersul gîndului, sugerează trecerea timpului, mișcarea vieții. Este emoționant să întîlnești un asemenea text, și cînd îl lucrezi și cînd îl urmărești din sală.

HORIA LOVINESCU

Autorii dramatici trebuie să scrie bine. În sfîrșit, a venit timpul să se țină de promisiuni. Nu există nici un fel de obstacol în calea autorilor. Dacă nu se realizează trecerea, de care e nevoie, spre o dramaturgie majoră contemporană, numai noi sîntem de vină. Asta nu înseamnă că directorii de teatre nu pot face mai mult pentru dramaturgie. Repet, trebuie crescuți noi autori dramatici, trebuie ușurată intrarea lor în teatru. Or, majoritatea tinerilor care scriu pentru scenă, sau nu sînt destul de copti pentru a aduce opere finite, sau nu au izbutit încă să-și definească limpede capacitățile, sau nu sînt deloc interesați de modalitățile dramatice obișnuite. Am impresia că, psihologic, tînărul autor dramatic încă necunoscut diferă mult de autorul care s-a impus. Pentru a facilita drumul debutanților trebuie să ne obișnuim cu ideea că ei văd lumea și teatrul altfel decît noi. Ca în pictura modernă și în muzica de astăzi, ei tind spre opera de improvizație, de intuire rapidă a unor modalități esențiale, sau presupus esențiale. Mi se pare că directorii

sînt încă destul de sceptici față de asemenea manifestări. Am să dau un exemplu: de mai multă vreme s-a purtat o întreagă campanie pentru promovarea piesei într-un act, dar această campanie nu a dus la nici un rezultat. Aproape tot ce s-a publicat și s-a jucat sub înfrîurirea Casei de creație nu merită atenție. Cu totul independent însă de această campanie, descoperim că toți tinerii înzestrați scriu în momentul de față piese într-un act. Ei fac asta, cum spuneam, din dorința de a se exprima lapidar și violent. Aici cred că directorii de teatru pot interveni, favorizînd maturizarea artistică a acestui fenomen, bineînțeles, dacă își asumă riscurile pe care le presupune o asemenea inițiativă. Dacă vom da posibilitate pieselor scurte, scrise de tineri necunoscuți, să ajungă în fața publicului, vom contribui, fără îndoială, la îmbogățirea dramaturgiei noastre. Nu înseamnă că tot ce vom juca va fi de cea mai bună calitate. Exact cum în pictura modernă trebuie să treacă uneori timp ca să-ți dai seama dacă e vorba de un fapt autentic de artă sau de impostură, și în cazul acestor debuturi nu putem merge la sigur. Dar trebuie să creăm o posibilitate selecției viitoare, timpul urmînd să aleagă de la sine ce e valoros, să despartă ceea ce e cu adevărat interesant de ceea ce mimează valoarea. Nu trebuie să ne speriem de modul de exprimare al tinerilor, care, în dorința de a scrie contemporan, recurg la o mulțime de procedee din dramaturgia universală a prezentului, găsindu-și sau căutîndu-și, de pildă, puncte comune cu teatrul absurdului. Scrierile lor supără uneori prin impresia de mecanic pe care o dau, simțim în ele cîteodată rețeta. Indiferent de asta, cred că tinerii trebuie lăsați să-și spună cuvîntul. În teatru se pătrunde mai greu decît în alte genuri — un debut costă, chiar dacă montarea e modestă, posibilitățile unui repertoriu sînt relativ limitate (cîte piese noi se pot juca într-o stagiune?). S-ar putea întîmpla, de asemenea, ca unele debuturi nu lipsite de calități să nu placă de la început publicului. Dar noi trebuie să avem îndrăzneala unor asemenea începuturi.

În ceea ce-i privește pe autorii mai vîrstnici, cred că nu există nici un fel de opreliști — în afara acelor pe care singuri și le creează — pentru atacarea unor conflicte și a unor modalități de expresie legate de marile probleme ale vieții noastre. Poate că trăim un moment de acomodare. Am intrat într-un contact foarte viu și continuu cu literatura teatrală mondială, ieșind dintr-un oarecare provincialism al repertoriului și această schimbare de context cere, poate, un timp de adaptare — la expresivitatea nouă, la o problematică încă neexplorată, la un anumit nivel de exigență. În cadrul acestui fenomen de acomodare, noi vom fi în situația de a ne defini originalitatea. Eu cred că într-un an — nu în stagiunea care se deschide, ci în cealaltă — vom asista la un sezon teatral foarte interesant ca dramaturgie originală. Autorii mai vîrstnici ne vor surprinde prin modificarea problematicii pe care o vor prezenta, cei tineri vor aduce cu ei o schimbare radicală de peisaj.

În momentul de față, din cauza unei legitime dorințe de a evita didacticismul moralizator, caracterul prea programatic al piesei de teatru, s-a alunecat puțin spre o literatură minoră, în care contextul social-politic al problemelor discutate a fost estompat. Socotesc că o dramă personală, oricît ar fi de puternică, nu poate să devină fapt artistic mare, dacă nu are implicații foarte profunde în realitatea înconjurătoare. În sensul acesta, cele spuse de tovarășul Nicolae Ceaușescu, primul secretar al Comitetului Central al partidului, la întîlnirea cu oamenii de cultură și artă sînt foarte bine venite. Cuvintele sale constituie un semnal de alarmă în fața tendinței de sărăcire și de minimalizare a opere dramatice. Sper că, în cadrul procesului de acomodare la nou, despre care vorbeam înainte, noi vom învăța, din nou, și mai bine decît înainte, să dezvoltăm în fața publicului o dezbateri social-politică pasionantă, în afara căreia literatura teatrală este condamnată la un caracter efemer.

◆ CRIN TEODORESCU

Dacă nivelul general al vieții noastre teatrale a fost foarte ridicat, aceasta s-a datorat în primul rînd nivelului atins de arta spectacolului, și mai puțin de dramaturgie, care — mi se pare — trece printr-o *relativă* rămînire în urmă.

Printre premierele stagiunii încheiate nu s-au prea înregistrat multe piese originale noi, care să dezbată problemele *majore* ale realității *noastre* la același nivel